

FELIBREJADA

BUTLLETÍ DEL GRUP D'HISTÒRIA DEL CASAL.

Núm. 9 (Octubre del 1994)

Preu: 180 Ptes.

- LA REVOLTA DEL 6 D'OCTUBRE DEL 1934

- EL SIS D'OCTUBRE A MATARÓ I AL BAIX MARESME

- ELS FETS D'OCTUBRE AL MARESME NORD

- L'ACTUALITAT:

Activitats al voltant del 60è aniversari dels Fets d'Octubre

- LA LLIBRERIA:

Pau Ubach i les seves memòries

- AGENDA

- APUNTS DE CARNET

- ENTRETENIMENTS

El Sis d'Octubre a Mataró i al Baix Maresme

per Agustí Barrera i Josep Xaubet¹

Les eleccions espanyoles de novembre de 1933 portaren al govern de la República els partits de dreta victoriosos, en una maniobra en què la tradicional oligarquia caciquil i reaccionària recobrava el poder perdut arran del 14 d'abril de 1931. Aquests frenaren tota l'obra reformista dels governs anteriors i sabotejaren l'Estatut d'Autonomia de Catalunya tant com pogueren. Mentre que al govern republicà de Madrid hi manaven les dretes, l'autònom de Catalunya el tenien les esquerres. Si els reaccionaris volien desfer l'obra progressista del bienni republicano-socialista, havien de controlar Catalunya desvirtuant el seu règim estatutari autònom.

La declaració d'inconstitucionalitat de la Llei de Contractes de Conreu del Parlament de Catalunya per part del Tribunal de Garanties Constitucionals tenia aquesta finalitat.

El govern Companys hauria volgut solucionar-ho transaccionant, però a Madrid no ho volgueren. El govern republicà de Samper feu crisi i tothom temé que en el nou que es formaria hi tindrien cabuda elements monarquitzants i feixistitzants.

Per les esquerres de tot l'estat es preparà una vaga general i un moviment insurreccional (fins i tot el P.S.O.E. es veié involucrat en el contraban d'armes del vaixell *El Turquesa*) però feu fallida, només reeixí a Astúries i, temporalment, a Catalunya.

L'autonomia de Catalunya amenaçada

Des de la capital de l'estat es desfermà una virulenta campanya anticatalana i d'espanyolisme feroç. El 7 de juny del 1934, l'autonomia de Catalunya rebia un cop greu amb la resolució del Tribunal de Garanties esmentada abans, contra aquella llei que intentava de resoldre un problema social en el camp. Ensenys que es desfermava una campanya demanant la revisió dels serveis d'Ordre Públic a l'Estat, es parlà també d'una possible llei limitant les atribucions del President de la Generalitat.

La tibantor entre el govern central, d'esperit reaccionari, i el govern autònom, d'esperit esquerrà, s'anava accentuant cada dia més. Lluís Companys digué el 8 de juny: *"L'error persistent dels governants de la República contra l'autonomia de Catalunya i altres aspectes de defensa i seguretat de les institucions republicanes han produït en l'opinió pública catalana una nerviositat que cal contenir"*. I efectivament, el govern català no es cansà de recomanar serenitat i disciplina.

L'entrada al govern espanyol dels homes de la C.E.D.A. representava que les amenaces contra el que significà la República del 14 d'abril serien un fet, i la inquietud i el desassossec augmentaren.

En conèixer a la tarda de dijous 4 d'octubre la composició del nou govern Lerroux, la presència de ministres de la C.E.D.A. fou considerada una provocació. Divendres 5 esclatà la vaga general, proclamada per l'Aliança Obrera, la qual no englobava a la C.N.T. La Vaga fou absoluta. El dissabte 6, Barcelona, després de migdia, fou ocupada pels escamots d'Estat Català i el Somatent.

Els Fets d'Octubre a Mataró

La nit de dimecres dia 3 el diputat socialista, el mataroní Jaume Comas, tornà a Mataró des de Madrid. Aquella mateixa nit hi hagué reunions a diversos locals d'organitzacions obreres.

L'endema, dijous 4, continuà la tensió tot el dia fins que a l'horabaixa es confirmaren els temors que es tenien, el "Diari de Mataró" tragué una segona edició a les 7 del vespre amb la notícia, i les organitzacions obreres mobilitzaren els seus membres.

La nit dl 4 al 5 hi ha reunions en els locals dels diferents partits i sindicats amb l'assistència de la majoria dels consellers d'esquerra, de manera que no es pogué celebrar ple de l'Ajuntament per manca de quòrum. No cal dir que els consellers de dreta eren absents, però, tanmateix, la Comissió de Govern era en junta permanent. Al Centre Republicà Federal de la Rambla es repartiren armes i municions. Al local del Sindicat del Gènere de Punt del carrer Nou de les Caputxines hi havia reunit el comitè de l'Aliança Obrera, que aplega la majoria del moviment obrer llevat de la C.N.T.: els Sindicats d'Oposició (escissió de la C.N.T.), els socialistes i els comunistes, qui decideix seguint les consignes, declarar la vaga general per l'endema.

Divendres 5, de bona hora se segueix la vaga general; l'activitat als principals centres és constant. El comitè de l'Aliança Obrera és l'àrbitre de la situació; es va fer amb el poder *de facto*, donant ordres prohibint la sortida de la ciutat i lliurant salconduits.

Els militants d'Estat Català i de Nosaltres Sols formaren els escamots, que patrullaren per la ciutat i feren guàrdies. Es practicaren escorcolls en els locals religiosos i de les organitzacions de dretes.

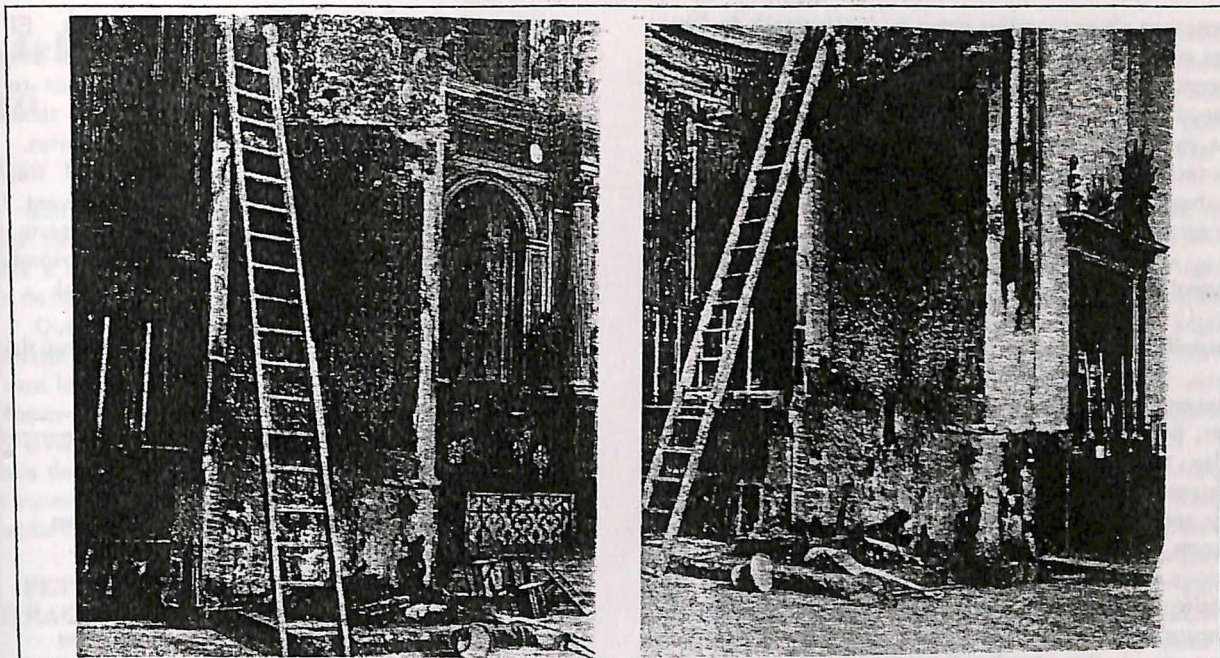
A mitja tarda, a l'Ajuntament, ple de gent armada, es constituí un comitè revolucionari amb els membres de la Comissió de Govern (L'alcalde Cruixent, Puig, Abril, Puigvert i Freixes), els 5 membres del comitè de l'Aliança Obrera, entre ells Joan Peiró, i els diputats Bilbeny i Comas.

A la tarda hi hagué un míting al Parc Municipal en el qual en Peiró exhortà a la violència revolucionària i a dur a cap la revolució si l'Esquerra no es veia en coratge per a fer-la. La nit hom la passa veïllant en els locals de les seves organitzacions i a l'Ajuntament.

Dissabte 6 d'octubre, la vaga s'estengué als treballadors ferroviaris i a les dotze del migdia circulà l'últim tren per Mataró.

A mig mati, un grup de gent armada, la majoria de la F.A.I., presumiblement del Forn del Vidre, van intentar calar foc a Santa Maria. Els feligresos apagaren l'esclat d'incendi. El fotògraf Masachs retratà els incendiaris i després donà les fotos al rector, el qual durant el judici posterior no volgué reconèixer-hi ningú.

¹ Agustí Barrera i Josep Xaubet són llicenciats en història i membres del Grup d'Historiadors "Jaume Comte".

L'altar de les ànimes de la parròquia de Santa Maria de Mataró després de l'incendi del 6 d'octubre del 1934. (Fotografia: Santi Carreres)

[Font: Fulls 20 del Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró (Juliol del 1934) Pag. 21]

Alguns elements feixistes foren detinguts en el seu local, però havent estat desarmats foren alliberats enmig dels aplaudiments dels seus correligionaris.

Els guàrdies rurals de l'Ajuntament reberen ordres de l'alcalde de presentar-s'hi a les dues del migdia i de posar-se a les ordres del cap del Sometent, Torres. Tres d'ells foren encomanats d'anar en un auto als veïnats de Mata i Valdeix a avisar els somatents que fossin a l'Ajuntament a les 7 del vespre. Continuaren a l'Ajuntament fins que anaren a sopar a casa seva, però havien de tornar a les 9 del vespre.

A un quart i cinc de nou del vespre la ràdio va transmetre la declaració de l'Estat Català feta per Lluís Companys. Des de l'Ajuntament de Mataró es convocà el poble per un quart de deu. Tot seguit, un auto amb gent armada de Nosaltres Sols, amb el banderí d'Estat Català, recorregué la ciutat fent la convocatòria.

Cap a tres quarts de deu del vespre, davant una gran gernació entusiasmada que s'esperava, l'alcalde Salvador Cruixent proclamà l'Estat Català a Mataró i hissà la bandera catalana a la façana (la premsa de l'època diu que fou l'estelada). Es feren parlaments des del balcó de l'Ajuntament. A diferència de Layret, que començà el seu discurs dient "*Catalans...*", Peiró, en el seu, digué: "*Catalans i no catalans (interromput en aquest punt per aplaudiments) Ens anem a jugar la vida per les llibertats del poble; que ningú no hi falti*".

Al Centre Republicà Federal es concentraren els voluntaris dels escamots. Layret anà casa per casa avisant els qui faltaven. Davant els rumors de la sortida dels soldats de la caserna, els voluntaris anaren cap a la carretera de Barcelona en el pont de la riera d'Argentona, per impedir el pas dels soldats cap a la capital i per anar-hi ells, responent a les crides que per ràdio feia Dencàs. A les 5 de la

matinada el batlle ordenà els guàrdies rural que se'n tornessin a casa.

Mentrestant, a la caserna del 8è. Regiment d'Artilleria Lleugera, vora les onze de la nit es reberen instruccions de la Capitania General per Declarar l'estat de guerra, i a la una de la matinada² els militars es desplegaren per la ciutat i ocuparen l'Ajuntament i el Centre Republicà federal sense resistència. Degut al fet que tota la responsabilitat queia en el Batlle, Peiró també se'n feu, de responsable.

El moviment als pobles de la comarca.

A Argentona divendres i dissabte la vaga fou general i també s'escoltà per ràdio la proclamació d'Estat Català, s'hissà la bandera amb l'estrella solitària i es posaren guàrdies armats. Però dilluns 8 d'octubre forces de l'exèrcit de Mataró ocuparen la localitat i desarmaren el Sometent.

A Dosrius el divendres i dissabte el Sometent passejà per la població amb l'arma al coll, dissabte es feu vaga, fou destituït l'Ajuntament de dretes i s'hissà la bandera estelada. En conèixer-se la capitulació, tothom se'n anà a casa. Dilluns arribaren militars de Mataró i els sometenistes lliuraren les armes.

A Premià de Mar la República Catalana fou proclamada divendres, la vaga fou absoluta i els sometenistes ompliren la població i formaren guàrdies. E saber-se el fracàs, tothom lliurà les armes. Dilluns, elements de la F.A.I. intentaren hissar la bandera anarquista a l'Ajuntament. A la tarda arribaren forces de l'exèrcit des de Mataró.

A Masnou divendres es declarà la vaga i fou hissada la bandera estelada a l'Ajuntament. A la tarda

2- És l'hora que diu la premsa, però possiblement seria més tard.

començaren els preparatius per a la concentració de forces de tot el Maresme. Dissabte la vila era totalment ocupada de gent armada i al vespre, l'Ajuntament en sessió extraordinària s'adherí al nou règim. Fins a dos quarts de sis de la matinada de diumenge no sortiren un centenar de voluntaris en cinc camions. en arribant a Badalona s'assabentaren del fracàs del moviment, per la qual cosa retornaren al Masnou.

A Badalona es feu resistència armada a l'exèrcit espanyol tot el dia 7.

En auxili de Barcelona

A la matinada del 7 d'octubre, uns camions que baixaven dels pobles de dalt de la comarca, Arenys de Munt, Montalt, i anaven recollint els voluntaris d'aquests pobles, s'emportaren els escamots matoronins de la riera d'Argentona. Per la carretera de la costa, a cada poble hi havia sometents i rabassaires que esperaven ser recollits. Al Masnou, davant de l'Ajuntament, es concentraren els camions. Més tard se sortí cap a Barcelona. La desorientació per falta d'ordres era molt gran. A Montgat un home digué als de la caravana: "No tireu endavant, en Companys ja ha claudicat". Arribant a Badalona, hom s'aturà i anà a l'Ajuntament per esperar notícies.

Efectivament, A Barcelona Companys s'havia rendir a les 6 de la matinada i després s'adreçà per ràdio a tot Catalunya per tal d'evitar que seguis la lluita indicant que el govern de la Generalitat havia capitulat. Mitja hora més tard, Dencàs evacuà el Govern Civil. La revolta del 6 d'octubre havia acabat.

Els escamots es dispersaren i es tornà a Mataró a peu pel camí del Mig, evitant caure en mans de la policia o l'exèrcit.

Fins el 10 d'octubre es mantingué la vaga. L'exèrcit ocupava militarment la ciutat, feia escorcolls constants i detingué molta gent. Seguint instruccions del Ministeri de Governació foren destituïts els regidors de dretes. La repressió arribà a tothom i de diverses formes: registres, delacions, interrogatoris, judicis militars, empresonaments.

A partir del dia 11 es restablí la calma i s'aixecà l'estat de guerra.

Conclusions

La responsabilitat de la revolta fou del govern de la Generalitat, encara que més tard el conseller de Governació tot sol, Josep Dencàs, s'emportà les ires de tothom perquè, efectivament, s'havia comportat de forma irresponsable.

Hi hem de veure molt la provocació del govern de Madrid, per no voler solucionar el plet amb la Generalitat pacíficament.

Companys, segurament proposava un altre 14 d'abril, i acabar negociant amb una posició de força. Però a diferència de 1931, les esquerres espanyoles havien estat electoralment derrotades. L'esquerra a Catalunya havia vençut, i fou un error dependre estratègicament d'unes esquerres espanyoles que no tenien capacitat política ni de liderat i que fracassaren estrepitosament en declarar la vaga general.

Des de la majoria dels Ajuntaments de Catalunya es recolzà la declaració del govern català, i des de

comarques s'organitzà l'ajuda a Barcelona. El poble respongué. Qui no estigueren a l'alçada foren els dirigents.

El catalanisme sol no tenia força, una revolució simplement política era insuficient. calia també una revolució social per triomfar, com passà a Astúries.

Aquesta *quixotada*, condemnada al fracàs, va esdevenir un gran capital polític per anar endavant. Fou un sacrifici que portà al renaixement, a la victòria de les eleccions de febrer de 1936, el retorn triomfant de Companys i l'esclat revolucionari del 19 de juliol.

Mataró, 6 d'octubre del 1994.

calçats

boixel

DES DE 1897

PLAÇA CUBA, 11
TEL. 798 68 03
08302 MATARÓ

SANTA MARIA, 3
TEL. 790 27 22
08301 MATARÓ

GATASSA, 4
TEL. 798 32 99
08303 MATARÓ

FTT
Fotografia

- Revelats
- Reproduccions fotos antigues
- (Color, B/N, diapos 1 dia.)
- Material sensible, (B/N i Color)
- Ampliacions
- Còpies video, tots sistemes
- Diapositives a paper
- Reparació de Càmeres

FOTOGRAFIA - VIDEO

Fray Luis de León, 20 - Tel. 757 95 71 - 08302 MATARÓ

C O P I
MARESME

C/ Nou, 4
Telf. 755 06 02
Fax 755 12 54
08301 Mataró

Fotocòpies, Còpies de plànols,
Autoedició, Impremta ràpida,
Enquadernacions, Plastificacions
Servei de telefax